

Besluit

Accreditatiebesluit met een positief eindoordeel voor de opleiding Master of Laws in het Fiscaal Recht (master na master) van de Universiteit Antwerpen

datum **Bevindingen en overwegingen**
7 december 2016 De NVAO steunt haar inhoudelijke besluitvorming op onderstaande elementen uit het
onderwerp **visitatierapport.**

accreditatiebesluit
(004948) *Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau*
bijlagen De commissie beoordeelt het beoogd eindniveau als voldoende.

4

De opleiding Fiscaal Recht beoogt volgens het zelfevaluatie-rapport om de studenten zo breed mogelijk, een gespecialiseerde en geïntegreerde kennis, alsook inzicht en praktische vaardigheden mee te geven inzake het fiscaal recht en hen daarbij te doordringen van de relativiteit naar tijd en ruimte van deze rechtstak. De opleiding tracht deze ambitie waar te maken vanuit een sterke studentgerichtheid met bijzondere aandacht voor een laagdrempelige benadering van de studenten. De opleiding wil een fiscaal-juridische, academisch gerichte opleiding zijn, die nauw aansluit bij de noden van het afnemend beroepenveld.

Deze algemene doelstelling wordt door de opleiding verder geconcretiseerd in tien kerncompetenties die de opleiding beoogt als leerresultaat van de afgestudeerde. Volgens de commissie accorderen deze kerncompetenties met het niveau dat van een masteropleiding mag verwacht worden en zijn deze in lijn met het Vlaams Kwalificatieraamwerk. De beoogde leerresultaten voldoen zonder twijfel aan de domeinspecifieke leerresultaten (DLR). De commissie apprecieert dat de informatie omtrent de kerncompetenties duidelijk wordt gecommuniceerd naar de studenten via de website van de opleiding.

De commissie stelde vast dat bij het opstellen van de beoogde leerresultaten de alumni en het beroepenveld inspraak hebben gehad. De opleiding streeft ernaar om voortdurend af te stemmen in het licht van de (evoluerende) noden van het afnemend beroepenveld. Hierbij wordt door de opleiding een symbiose nagestreefd tussen enerzijds het verwerven van de vereiste academische competenties en anderzijds het zich eigen maken van de noodzakelijke praktische vaardigheden. De commissie ziet deze betrokkenheid van alumni en werkveld als een troef van de opleiding.

Pagina 2 van 13 Het zelfevaluatie-rapport geeft aan dat de opleiding Fiscaal Recht nog grotendeels op nationale standaarden georiënteerd is en dat een internationale vergelijking moeilijk is. De commissie stelt vast dat het internationale academische perspectief in de opleidingsspecifieke leerresultaten voldoende aanwezig is, maar kan worden versterkt. Het benchmarken van de beoogde leerresultaten van de opleiding met die van andere Europese opleidingen in het Fiscaal Recht kan daarbij dienstig zijn.

Concluderend stelt de commissie dat de beoogde opleidingsspecifieke leerresultaten passen binnen het Vlaamse kwalificatieraamwerk en het gevalideerde domeinspecifieke leerresultatenkader. Ze sluiten aan bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding. Hoewel de commissie onderkent dat een benchmarking tussen nationaal geconcepioneerde opleidingen bepaalde bijkomende moeilijkheden veroorzaakt, meent zij dat een internationale benchmarking van de leerresultaten het profiel van de opleiding kan versterken.

Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces

De commissie beoordeelt het onderwijsproces als voldoende.

Het programma van de master Fiscaal recht omvat 60 studiepunten. De opleiding kan zowel voltijds als deeltijds worden gevolgd. Het voltijds programma loopt over één academiejaar. Het programma bestaat uit een reeks verplichte opleidingsonderdelen (36 sp), een aantal keuzeopleidingsonderdelen (waaruit de student minimum 9 studiepunten moet kiezen) en een masterproef (15 sp). Het staat studenten vrij om in functie van hun vooropleiding aanvullend nog andere niet-fiscale keuzeopleidingsonderdelen te volgen. Studenten die de studie wensen te combineren met een beroepsactiviteit, kunnen het programma deeltijds volgen. Zij spreiden dan het programma over twee of meerdere jaren.

De commissie heeft aan de hand van gesprekken en ingekeken materiaal vastgesteld dat de opleiding beschikt over een coherent en goed programma waarin de basisonderdelen van het fiscaal recht aan bod komen. Afhankelijk van de vooropleiding van de studenten zijn sommige keuzeopleidingsonderdelen al dan niet verplicht. Zo zijn sommige studenten verplicht de opleidingsonderdelen 'Registratie- en successierechten' en 'Lokale- en regionale belastingen' op te nemen in hun programma. Studenten die voor deze opleidingsonderdelen reeds een creditbewijs hebben behaald in een periode van 5 academiejaren voorafgaand aan het academiejaar waarvoor zij zich voor de opleiding inschrijven, dienen voor minstens 9 studiepunten andere keuzeopleidingsonderdelen op te nemen. Deze maatregel is ingegeven door de aanpassing van de inhoud van de opleidingsonderdelen door de verdere defederalisering van België met steeds meer belastingbevoegdheden voor de gewesten.

De opleiding verplicht studenten om de genoemde opleidingsonderdelen te volgen indien door de evoluties in de wetgeving en bijgevolg de inhoud van opleidingsonderdelen geen 'eerder verworven kennis' meer zijn. Studenten die echter op basis van een creditbewijs deze opleidingsonderdelen hebben gevolgd, kunnen niet verplicht worden om andere keuzeopleidingsonderdelen op te nemen. Dit druist in tegen de decretale bepalingen hieromtrent aangezien een creditbewijs niet kan genegeerd worden bij het toekennen van een diploma van 60 studiepunten. De opleiding kan hen hier enkel toe aanmoedigen.

Pagina 3 van 13 De opleiding geeft aan dat ze nationaal gericht is (zie GWK 1). Gezien de tendens naar defederalisering, komt de klemtoon in de jurisdictie minder op het nationale niveau te liggen. Op dit ogenblik is de focus van de opleiding wat gewestelijke fiscaliteit betreft sterk gericht op Vlaanderen. De commissie stelde vast dat de opleiding slechts sporadisch naar de andere landsgedeelten kijkt. De commissie meent dat de drie gewesten systematisch aan bod moeten komen gezien de opleiding beoogt een opleiding in het Belgisch fiscaal recht te zijn.

De commissie ondersteunt de heropleving van de samenwerking met de École Supérieure de Sciences Fiscales te Brussel (E.S.S.F). Dit samenwerkingsverband van de UAntwerpen en E.S.S.F. biedt de mogelijkheid om opleidingsonderdelen in de Franse taal te volgen. De commissie vernam dat ook werk wordt gemaakt van een betere onderlinge afstemming met het programma van E.S.S.F. om aan de studenten de gelegenheid te geven colleges in de andere instelling te volgen. De opleiding moet er op toezien dat daarnaast de docentmobiliteit kan vergroot worden door bijvoorbeeld docenten van E.S.S.F. gastcolleges te laten geven.

De opleiding wordt volledig in het Nederlands aangeboden. De vraag is gerezen of dit in het licht van meer internationalisering, moet wijzigen. Dat studenten de gelegenheid wordt geboden om hun eindverhandeling in het Engels of in een andere taal op te stellen en dat bepaalde gastcolleges in voorkomend geval in het Engels worden gedoceerd, zijn positieve aspecten. Het curriculum bevat als keuzeopleidingsonderdeel eveneens de deelname aan een internationale pleitwedstrijd. Zo hebben studenten van de opleiding met succes tijdens de academiejaren 2011-2012, 2012-2013 en 2013-2014 deelgenomen aan de International and European Tax Moot Court. Alumni en beroepenveld suggereerden om het programma aan te vullen met een bij voorkeur in het Engels te doceren keuzeopleidingsonderdeel 'fiscal country survey and update'. Een dringende nood om in een andere taal opleidingsonderdelen te doceren, blijkt bij de verschillende gesprekspartners niet aanwezig, hoewel men er zeker ook niet afkerig tegenover staat. De commissie ondersteunt de plannen van de opleiding om het programma te verrijken met een Engelstalig opleidingsonderdeel vergelijkend fiscaal recht en een opleidingsonderdeel tax accountancy. Tevens ondersteunt de commissie in het kader van internationalisering de samenwerking met Tilburg.

De commissie stelde vast dat in de opleiding een variatie aan leer- en werkvormen wordt gehanteerd. Het is de betrachting van de opleiding om een symbiose te realiseren tussen enerzijds het verwerven van de vereiste academische competenties en anderzijds het eigen maken van een praktische ingesteldheid. Hiertoe hanteert de opleiding een combinatie van hoorcolleges en opdrachten. De commissie meent dat de lesvormen en materialen blijken te geven van een duidelijke inspanning van de docenten: voor de meeste vakken zijn er gedetailleerde syllabi, slides en verschillende artikels of rechtspraken worden nauwkeurig verzameld. De studenten geven in hun gesprek met de commissie aan dat ter voorbereiding van de hoorcolleges vaak op voorhand wel al informatie beschikbaar wordt gesteld op Blackboard. Af en toe wordt de studenten gevraagd om iets op voorhand voor te bereiden.

Pagina 4 van 13 De werkende studenten kunnen niet alle colleges bijwonen. Ze kunnen gebruik maken van notities van andere studenten. Het feit dat werkende studenten afhankelijk zijn van lesnota's van de dagstudenten, blijft een punt van kritiek, om die reden dat de lesnota's niet aan een kwaliteitsoordeel onderworpen zijn. De kans bestaat dus dat studenten zich baseren op onvolledige of foutieve notities. Door gebruik te maken van bijvoorbeeld weblectures, kunnen studenten de informatie uit eerste hand gebruiken. De commissie wil de opleiding daarom stimuleren om de mogelijkheden van 'blended learning' te exploreren.

Het programma is toegankelijk voor houders van een academisch diploma van licentiaat/master in: de rechten, de economische wetenschappen, de toegepaste economische wetenschappen, handelsingenieur en handelsingenieur in de beleidsinformatica en de handelswetenschappen. De opleiding heeft een verscheidenheid aan studenten, zowel juristen (tweederde van de populatie) als niet-juristen (vooral economen) schrijven zich in deze opleiding in. De studenten en de alumni zijn positief over deze mix van studenten die voor verschillende invalshoeken zorgt en een verrijking vormt voor de opleiding. De opleiding zou nog meer gebruik kunnen maken van de verschillende achtergronden van de studenten.

Sinds het academiejaar 2012-2013 wordt vooral voor de studenten met een juridische vooropleiding bij de aanvang van het academiejaar voorzien in een facultatieve cursus die betrekking heeft op de techniek van het boekhouden. Deze cursus van ongeveer 15 uren die bij wijze van sponsoring wordt aangeboden door Deloitte, moet studenten in staat stellen om meteen aansluiting te vinden met de opleiding. Niet-juristen moeten slagen voor een schriftelijke toelatingsproef met mondelinge toelichting waarin wordt gepeild naar de algemene juridische kennis van de kandidaat. Deze kennis moet de studenten in staat stellen de fiscaal-juridische realiteit te plaatsen in een ruimer juridisch kader. Deze toelatingsproef is niet bedoeld als struikelblok, maar biedt een gelegenheid voor de coördinator van de opleiding om een verkennend gesprek te hebben met de kandidaat om te peilen naar zijn motivering en hem, indien nodig, aan te moedigen de kennis van bepaalde rechtsgebieden op te frissen en/of uit te diepen. Ter voorbereiding van de schriftelijke toelatingsproef wordt begin september een opleiding aangeboden. De commissie is positief over het door de opleiding gevoerde toelatingsbeleid.

In de periode academiejaar 2005-2006 tot academiejaar 2013-2014 kon de opleiding rekenen op een sterke groei qua inschrijvingen gaande van 25 inschrijvingen in 2005-2006 naar 93 in het academiejaar 2013-2014. Ook het aantal trajectstarters is gestegen van 41 in 2006 naar 48 in 2011. Het toenemend aantal inschrijvingen doet vragen rijzen naar een ontdebelling van bepaalde colleges. De commissie geeft mee dat er bij ontdebelling op gelet moet worden dat wanneer verschillende docenten eenzelfde opleidingsonderdeel doceren, er een goede afstemming tussen hen dient te zijn.

Ongeveer de helft van de trajectstarters volgt de opleiding voltijds. De anderen spreiden de opleiding over twee (de meerderheid) of drie jaren. Zeer uitzonderlijk wordt de opleiding over nog meer jaren gespreid. De studenten zelf beschouwen de studielast als zwaar, in combinatie met een job, maar haalbaar. Studenten met een niet-juridische achtergrond hebben wel het gevoel dat ze stevig moeten bijspijkeren, maar ze menen dat dit zonder twijfel een haalbare kaart is mits men de nodige tijd investeert.

Pagina 5 van 13 Een opvallende trend is de forse stijging van het aantal voltijdse studenten. Een mogelijke verklaring is volgens de opleiding de economische crisis die studenten ertoe brengt de opleiding onmiddellijk aansluitend op hun masteropleiding te volgen. In tijden van hoogconjunctuur vinden studenten sneller een plaats op de arbeidsmarkt en trachten zij de opleiding te combineren met hun werk. De meerderheid van de studenten (+/-60 %) slaagt erin de opleiding met succes af te ronden in één academiejaar. 27 % heeft twee academiejaren nodig en een minderheid (13 %) drie academiejaren. Deze cijfers zijn begrijpelijk omdat het programma ook wordt aangeboden in een deeltijdse formule.

Studenten die het programma deeltijds volgen, slagen er niet allemaal in het diploma te behalen binnen twee academiejaren. Er zijn ook studenten die hun studie afsluiten zonder het behalen van een diploma (drop outs). De commissie constateerde dat dit in de meerderheid van de gevallen te wijten is aan de combinatie studeren en werken. Of in een beperkt aantal gevallen aan een wijziging in het jobtraject waardoor het volgen van de opleiding van het voorplan verdwijnt.

De commissie is er, onder meer op basis van het ingekeken materiaal, van overtuigd dat de kwalificaties van het personeel ruim voldoende zijn om de opleiding te dragen. De commissie wil dan ook benadrukken dat ze de kwaliteit van het docerende personeel apprecieert. Het programma wordt gedragen door een gevarieerd docentenkorps van 16 docenten. Op enkele uitzonderingen na, hebben zij allen een doctoraat. Het team van docenten bestaat uit professoren die allen, naast academische kwaliteiten, over de vereiste praktijkervaring beschikken die nodig is om het desbetreffende opleidingsonderdeel te doceren. De commissie vernam dat als het studentenaantal de komende jaren de grens van 100 studenten zal overschrijden, de faculteit een nieuwe weg zal maken van de personeelsinzet. De visitatiecommissie ondersteunt de opleiding in haar plan om in de toekomst meer gastdocenten uit te nodigen. De commissie vraagt om deze plannen op korte termijn te realiseren en om meer aandacht te vestigen op het inzetten van buitenlandse gastprofessoren, al dan niet verbonden aan E.S.S.F. (zie supra).

De opleidingsspecifieke voorzieningen zijn van goede kwaliteit. De commissie stelde vast de opleidingsspecifieke materiële voorzieningen de studenten in staat stellen de beoogde leerresultaten te bereiken. De bibliotheek en dan vooral de digitale bibliotheek is zeer geschikt voor de opleiding. De (werk)studenten van de opleiding hebben eveneens de mogelijkheid om de bibliotheek op zaterdag te bezoeken.

De begeleiding van de studenten situeert zich vooral bij de instroom in het kader van de toelatingsproef en de facultatieve cursus. Tijdens het academiejaar is de begeleiding van de studenten beperkt. De begeleiding bij de masterproef gebeurt op initiatief van de studenten zelf. Zoals verder toegelicht in GKW 3 is een versterking van de ondersteuning van studenten wenselijk. De opleiding dient hieromtrent met de studenten in dialoog te gaan.

Met het oog op het bewaken en verbeteren van de kwaliteit van de opleiding, be vraagt de CIKO periodiek het afnemend beroepenveld en de alumni. Daarnaast is er jaarlijks een docentenoverleg, waarbij alle docenten samenkomen en hun inbreng leveren. De studenten worden hierbij thans niet betrokken. Studenten zijn wel in andere raden betrokken op andere niveaus in de faculteit. De commissie meent dat studenten uit de opleiding de mogelijkheid moeten hebben officieel te participeren in alle organen waar de inhoud van de opleiding wordt besproken.

Pagina 6 van 13 De commissie was tevreden te kunnen vaststellen dat aandachtspunten van de vorige visitatiecommissie door de opleiding globaal genomen degelijk werden opgevolgd. De commissie kon op basis van de ingekeken verslagen tevens vaststellen dat de komst van de visitatiecommissie in de opleiding voor een dynamiek heeft gezorgd. De commissie stelt hierbij met tevredenheid vast dat vanuit de CIKO recentelijk degelijke initiatieven worden genomen om de kwaliteit van de opleiding te garanderen.

Concluderend stelt de commissie dat het onderwijsproces van de opleiding het voor de studenten mogelijk maakt om de beoogde leerresultaten te bereiken. Het programma is goed opgebouwd, zij het dat de fiscaliteit in de verschillende gewesten meer aandacht behoeft. De opleiding slaagt er in een samenhangende leeromgeving te creëren waar voldoende kwalitatief en kwantitatief personeel aanwezig is, alsook de nodige materiële en immateriële voorzieningen aanwezig zijn. Met een frequenter formeel overleg tussen de docenten en studenten zullen de verbeterpunten rond onder meer onderwijs- en leervormen op efficiënte en gedragen wijze kunnen worden opgepakt.

Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau

De commissie beoordeelt het gerealiseerde eindniveau als voldoende.

Binnen de krijtlijnen van het onderwijs- en examenreglement van de universiteit werkte de faculteit een toetsvisie uit. De CIKO-medewerker heeft de laatste maanden een zeer actieve rol gespeeld in de ontwikkeling en de uitrol van het toetsbeleid. Daarbij ging veel aandacht naar het overtuigen van het onderwijzend personeel over de meerwaarde van een degelijk toetsbeleid. De commissie stelt vast dat de opleiding, gestimuleerd door externe kwaliteitszorg, grote stappen heeft gezet om een toetsbeleid te realiseren. Ze ziet dat het formeel vastgelegde toetsbeleid duidelijke kiemen in de praktijk heeft opgeleverd. De verantwoordelijken van de opleiding zijn zich bewust van het belang om de beoogde competenties te realiseren in het onderwijs en dit te toetsen in de examens. Dit proces is nog niet volledig afgerond. Maar mede door de inspanningen die de CIKO heeft geleverd, verdienen de reeds geleverde inspanningen om actief en bewust aan de slag te gaan met het evalueren op kerncompetenties, het vertrouwen van de commissie. De examenvereisten worden onder meer via de website van de opleiding helder gecommuniceerd. Daarnaast zijn er bij de aanvang van het academiejaar duidelijke infosessies voor de studenten waarbij het onderwijsconcept en de verschillende examen- en evaluatievormen worden toegelicht.

De commissie heeft voorafgaand en tijdens het bezoek de mogelijkheid gekregen om toetsmateriaal te bestuderen. Op basis hiervan concludeert ze dat dit van degelijk niveau is en aantoonbaar dat de studenten beoogde leerdoelen bereiken. De toetsmatrijzen tonen aan dat de beoogde competenties in het programma worden gerealiseerd. De opleiding maakt gebruik van een variatie aan toetsvormen zoals schriftelijke examens, werkstukken en mondelinge examens met schriftelijke voorbereiding. Wat die laatste vorm betreft, geeft de commissie de suggestie mee om, mede op vraag van de studenten, een tweede examinerator het examen te laten bijwonen. Dit verhoogt de objectiviteit van het toetsen. De studenten noemen het ontvangen van structurele feedback over veel gemaakte fouten bij examens op het leerplatform Blackboard een mogelijk werkpunt voor de opleiding.

Pagina 7 van 13 De masterproef is het sluitstuk van de opleiding en omvat 15 studiepunten. De masterproef bestaat uit drie onderdelen: de eindverhandeling, fiscale planningstrategie en fiscale rapportering. Deze drie onderdelen staan volledig los van elkaar en worden ook elk afzonderlijk geëvalueerd. Het opzet van de opleidingsverantwoordelijken is dat de masterproef toelaat om de studenten te beoordelen op uiteenlopende vaardigheden. De opleiding redeneert dat alle studenten van de opleiding tijdens hun vooropleiding een 'klassieke' eindverhandeling hebben geschreven. De scoreverdeling bij de masterproef is eveneens opgedeeld in eindverhandeling (70 %), fiscale planningstrategie (20 %) en fiscale rapportering (10 %). Studenten moeten op minstens twee van de drie onderdelen van de masterproef (waaronder de eindverhandeling) slagen om geslaagd te worden verklaard voor de masterproef. Fiscale planningstrategie en fiscale rapportering worden afzonderlijk van de eindverhandeling geëvalueerd.

De eindverhandeling gaat over een specifiek probleem uit een tak van het belastingrecht naar keuze. In deze verhandeling moeten studenten het bewijs leveren in staat te zijn om zelfstandig over een specifiek fiscaal probleem inzicht te verwerven en helder te rapporteren. De eindverhandeling moet volgens het zelfevaluatie-rapport de omvang en de kwaliteit benaderen van een in een fiscaal tijdschrift publiceerbaar artikel. De beoordeling van de verhandeling is in handen van een beoordelingscommissie met drie leden (promotor en twee assessoren). Deze hanteert gestandaardiseerde beoordelingsschema's voor zowel het schriftelijk werkstuk als de mondelinge verdediging.

De commissie waardeert het concept van de eindverhandeling. Zij vindt het positief dat het niveau van een wetenschappelijke publicatie nagestreefd wordt en dat er een mondelinge verdediging aan gekoppeld wordt. Noemenswaardig vindt de commissie dat er een docent is die alle eindverhandelingen als assessor leest om consistentie in de beoordeling van de masterproef te garanderen. De commissie vindt het daarnaast een lovenswaardige praktijk dat de studenten gevraagd worden om ook een samenvatting toe te voegen die de resultaten van het onderzoek samenvat voor leken. De commissie heeft voorafgaand en tijdens het bezoek enkele eindverhandelingen kunnen inkijken en is van mening dat het niveau ervan zeer degelijk is. Wel merkt de commissie op dat het gebruik van bronnenmateriaal vaak beperkt blijft tot Vlaams bronnenmateriaal. Dit is zeker afhankelijk van het onderwerp, maar de opleiding heeft er baat bij toe te zien dat er meer gebruik van anderstalig bronnenmateriaal wordt gemaakt.

De commissie apprecieert de aandacht voor 'fiscale planningstrategie' en 'fiscale rapportering' maar net zoals de vorige visitatiecommissie betwijfelt ze of de integratie ervan in het opleidingsonderdeel 'Masterproef' de meest geschikte oplossing is. Volgens de Codex Hoger onderwijs Art. 1.3. 41 is de masterproef immers een werkstuk waarmee een masteropleiding wordt voltooid waardoor de student blijkt geeft van een analytisch en synthetisch vermogen op academisch niveau. Dit werkstuk moet de algemeen kritisch-reflecterende ingesteldheid of de onderzoeksingesteldheid van de student reflecteren. Dit maakt het moeilijk om een amalgaam aan –zonder enige twijfel - waardevolle opdrachten onder de noemer masterproef te zien. Een combinatie van een 'eindverhandeling' met andere elementen zoals 'fiscale planningstrategie' en 'fiscale rapportering' als onderdeel van de masterproef is mogelijk. Deze elementen dienen echter voldoende samenhang te hebben met de eindverhandeling om aan de minimale decretale vereisten te voldoen. Op dit moment is dit niet het geval en wordt hiermee niet voldaan aan de decretale eisen.

Pagina 8 van 13 Een ander punt dat aandacht verdient met betrekking tot de eindverhandeling is dat deze vervangen kan worden door de internationale pleitwedstrijden. De opleiding geeft studenten hier toelating toe om de reden dat het werkgehalte van een eindverhandeling en de pleitwedstrijd even hoog liggen. De commissie meent dat de opleiding een evaluatie dient te maken of deze pleitwedstrijd de in de eindverhandeling beoogde competenties volledig afdekt. De schriftelijke neerslag bij de pleitwedstrijd dient immers in januari te worden ingediend wanneer de meeste studenten nog maar de helft van het curriculum doorlopen hebben.

De afgestudeerden tonen zich tevreden over de genoten opleiding. De afgestudeerden komen terecht in verschillende beroeps categorieën: fiscaal advocaat, belastingconsulent, bedrijfsjurist, fiscaal medewerker in het notariaat, ambtenaar bij fiscale overheidsdiensten op de verschillende bestuursniveaus, magistraat, fiscaal docent of wetenschappelijk vorser aan een universiteit of hogeschool. Wie deze opleiding heeft gevolgd, krijgt een vrijstelling voor het toelatingsexamen van kandidaat-belastingconsulent. Verder voorziet de opleiding een voordeel voor een kandidaat-rechter in een fiscale kamer van de rechtbank van eerste aanleg, dit geldt ook voor de substituut-procureur des Konings.

Het uiteindelijke slaagpercentage is ongeveer 80%. Dit is een goed resultaat, gezien de mix van dagstudenten en werkende studenten enerzijds en de mix van juristen en niet-juristen anderzijds. Voltijdse studenten die meer dan één jaar nodig hebben, hebben deze tijd meestal nodig om de eindverhandeling tot een goed eind te brengen.

Concluderend meent de commissie dat de opleiding beschikt over een adequaat systeem van beoordeling, toetsing en examinering en dat de beoogde leerresultaten op voldoende wijze worden gerealiseerd. De opleiding heeft de afgelopen jaren enkele maatregelen genomen die de kwaliteit van het evaluatieproces sterk ten goede komen. Dit proces is nog niet volmaakt, maar de opleiding is de goede weg ingeslagen. De masterproef voldoet sinds de hervorming van de opleiding tot een manna niet aan de decretale eisen. De commissie is echter overtuigd van de kwaliteit van de eindverhandeling, en stelt vast dat deze de beoogde leerresultaten afdekt. De commissie meent dat de opleiding beschikt over een degelijk slaagpercentage. Daarnaast stelt de commissie een algemene tevredenheid van de stakeholders vast omtrent de inzetbaarheid van de afgestudeerden op de arbeidsmarkt.

Eindoordeel commissie

De commissie heeft vastgesteld dat de opleiding Master of Laws in het Fiscaal Recht (master na master) voldoet aan alle generieke kwaliteitswaarborgen. Ze beoordeelt de kwaliteit van de opleiding als voldoende.

De NVAO onderschrijft de aanbevelingen van de commissie in het bijzonder om:

- Binnen het fiscaal recht alle drie de gewesten systematisch aan bod te laten komen;
- Te zorgen dat ook werkende studenten de desbetreffende colleges kunnen bijwonen;
- Te zorgen dat de masterproef voldoet aan de decretale eisen;
- Te zorgen dat de eindverhandeling aan het einde van het jaar plaatsvindt.

Bevindingen NVAO

- Het visitatierapport is opgesteld en onderbouwd overeenkomstig het toepasselijke Kader voor de opleidingsaccreditatie 2de ronde (8 februari 2013);
- De commissie heeft voor de externe beoordeling het visitatieprotocol gevolgd zoals vastgesteld door de Vlaamse Universiteiten en Hogescholen Raad (augustus 2013);
- Het visitatierapport geeft inzicht in de samenstelling van de commissie;
- Het visitatierapport bevat een onderzoek ten gronde naar de aanwezigheid van voldoende generieke kwaliteitswaarborgen.

Besluit¹

betreffende de accreditatie van de Master of Laws in het Fiscaal Recht (master na master) van de Universiteit Antwerpen.

De NVAO,
Na beraadslaging,
Besluit:

Met toepassing van de Codex Hoger Onderwijs, in het bijzonder de artikelen II.133-II.149, besluit de NVAO accreditatie te verlenen aan de opleiding Master of Laws in het Fiscaal Recht (master na master) georganiseerd door de Universiteit Antwerpen. De opleiding wordt aangeboden te Antwerpen zonder afstudeerrichtingen. De kwaliteit van de opleiding is voldoende.

De accreditatie geldt van 1 oktober 2016 tot en met 30 september 2024.

Den Haag, 7 december 2016

De NVAO
Voor deze:

Ann Verreth
(vicevoorzitter)

---

¹ De instelling heeft geen opmerkingen en/of bezwaren geformuleerd op het ontwerp accreditatiebesluit van 12 september 2016.

De onderstaande tabel geeft per generieke kwaliteitswaarborg het globaal oordeel van de NVAO weer, alsook het eindoordeel.

Generieke kwaliteitswaarborg

Oordeel	
1. Beoogd eindniveau	Voldoende
2. Onderwijsproces	Voldoende
3. Gerealiseerd eindniveau	Voldoende
Eindoordeel opleiding	Voldoende

Naam instelling	Universiteit Antwerpen
Adres instelling	Prinsstraat 13 B-2000 ANTWERPEN
Aard instelling	ambtshalve geregistreerd
Naam associatie	Associatie Universiteit en Hogescholen Antwerpen (AUHA)
Naam opleiding (Graad, kwalificatie, specificatie)	Master of Laws in het Fiscaal Recht
Niveau en oriëntatie	master na master
Bijkomende titel	geen
Opleidingsvarianten: – Afstudeerrichtingen – Studietraject voor werkstudenten	– geen – geen
Onderwijsstaal	Nederlands
Vestiging(en) opleiding	Antwerpen
Studieomvang (in studiepunten)	60
Vervaldatum accreditatie, tijdelijke erkenning of erkenning nieuwe opleiding	30 september 2016
Academieja(a)r(en) waarin opleiding wordt aangeboden ²	2015 – 2016
(Delen van) studiegebied(en)	Rechten, notariaat en criminologische wetenschappen
ISCED benaming van het studiegebied	04 Business, administration and law / 042 Law / 0421 Law

² Betreft het lopende academiejaar, op het ogenblik van de accreditatieaanvraag

Onderstaande leerresultaten bouwen voort op deze van de Master of Laws in de Rechten.

1. Gespecialiseerde kennis hebben van en inzicht hebben in het rechtsdomein van de fiscaliteit.
2. Verbredend en verdiepend inzicht hebben in het rechtsdomein van de fiscaliteit in een nationale, Europese en internationale context.
3. Een binnen het rechtsdomein van de fiscaliteit relevante onderzoeksvraag formuleren, kaders in de bestaande regelgeving, een onderzoeksplan opzetten en uitvoeren en de onderzoeksresultaten kritisch evalueren.
4. Een complex feitelijk en/of juridisch probleem vatten in een juridische vraagstelling en op basis hiervan op zelfstandige wijze een doordachte wetsconforme oplossing uitwerken, met aandacht voor integriteit.
5. Een kritische analyse en synthese van eigen onderzoeksresultaten helder en gevat rapporteren en presenteren.
6. In staat zijn nieuwe kennis op basis van zelfstudie te verwerven en deze op wetenschappelijk verantwoorde wijze aan te wenden in het domein van de fiscaliteit.
7. De verworven kennis, vaardigheden en attitudes integreren en implementeren met het oog op het uitoefenen van een verantwoordelijke functie in het rechtsdomein van de fiscaliteit.

Voorzitter:

- Prof. dr. em. Jacques Malherbe, gewoon hoogleraar fiscaal recht, Université Catholique de Louvain en advocaat aan de balie van Brussel.

Leden:

- Dr. Ivan Verougstraete, ere-voorzitter Hof van Cassatie;
- Prof. dr. Saskia Peters, gewoon hoogleraar arbeidsrecht, Rijksuniversiteit Groningen;
- Mevr. Anjela Barhudarova, studente bachelor rechten, KU Leuven (student-lid).

De commissie werd ondersteund door Patrick Van den Bosch, secretaris.